

ЗВІТ ПРО РОБОТУ XXI ТЕРІОЛОГІЧНОЇ ШКОЛИ «МИСЛИВСЬКА ТА РАРИТЕТНА ТЕРІОФАУНА: УПРАВЛІННЯ ПОПУЛЯЦІЯМИ»

Наталія Брусенцова, Андрій Сагайдак

Національний природний парк «Слобожанський»,
Регіональний ландшафтний парк «Міжрічинський»,
E-mail: n_brusentsova@ukr.net, rlpMegrich@i.ua

Report on the XXI Theriological School “Game and Rare Mammal Fauna: Population Management.” — **Brusentsova, N., Sagaidak, A.** — The XXI Theriological School-Workshop «Game and rare mammal fauna: population management» was held during 21–24 of May 2015. It was organized by the Ukrainian Theriological Society and the “Mizhrichynskiy” Regional Landscape Park. In the workshop took part 20 zoologists from different regions of Ukraine and Belarus representing 16 institutions. The workshop was divided into a few topics: plenary reports, reports and discussions on conservation areas, informational section, roundtable discussions, sightseeing day and «New names in theriology» session. The “Podilski Tovtry” National Park was recommended as the venue of the next Theriological School.

Keywords: Theriological School, workshop, Mizhrichynskiy Regional Landscape Park, Ukraine.

Звіт про роботу XXI Теріологічної школи «Мисливська та раритетна теріофауна: управління популяціями». — **Брусенцова, Н., Сагайдак, А.** — XXI Теріологічну школу-семинар на тему «Мисливська та раритетна теріофауна: управління популяціями» проведено 21–24 травня 2015 р. Організаторами виступили Українське теріологічне товариство та регіональний ландшафтний парк «Міжрічинський». Всього у роботі XXI школи-семинару взяли участь 20 зоологів з різних областей України та Білорусі. Загалом представлено 16 установ. Семинар проведено у форматі кількох блоків: блок пленарних доповідей, блок доповідей та дискусій про ПЗФ, інформаційний блок, круглі столи, екскурсійний блок та сесія «Нові імена в теріології». Місцем проведення наступної Теріошколи запропоновано Національний природний парк «Подільські Товтри».

Ключові слова: Теріологічна школа, семінар, Регіональний ландшафтний парк «Міжрічинський», Україна.

Загальна інформація

XXI Теріологічну школу-семинар на тему «Мисливська та раритетна теріофауна: управління популяціями» проведено 21–24 травня 2015 р. Організаторами виступили Українське теріологічне товариство НАН України, Регіональний ландшафтний парк «Міжрічинський» та Національний університет біорізноманіття та природокористування України (організатор від УТТ — Ігор Загороднюк; від РЛП «Міжрічинський» — Андрій Сагайдак; від НУБП — Володимир Тищенко). Місце розміщення учасників — садиба РЛП «Міжрічинський» с. Отрохи (Чернігівська обл.).

Учасники. Всього у роботі XXI школи-семинару взяли участь 20 зоологів з різних областей України та Білорусі. Загалом учасники представляли 16 установ, серед них:

- природоохоронні установи: РЛП «Міжрічинський»; НПП «Слобожанський»; НПП «Ужанський»; Поліський природний заповідник

- академічні установи: Інститут зоології ім. І. Шмальгаузена НАН України; ДНВО «НВЦ НАН Білорусі з біоресурсів» (кол. Інститут зоології); Чорноморський біосферний заповідник НАН України; Національний науково-природничий музей НАН України;

- вищі навчальні заклади: Гомельський державний університет ім. Ф. Скорини; Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна; Ужгородський національний університет; Національний університет біорізноманіття та природокористування України (Київ); Львівський національний університет ім. Івана Франка; Національний лісотехнічний університет України (Львів); Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАНУ
- громадські організації та інші установи: Товариство «Зелена Сеть».

Сесія XXI Теріошколи

Блок пленарних доповідей. Вступна сесія XXI Теріошколи відбулась у Національному університеті біорізноманіття та природокористування України. Були заслухані доповіді В. Тищенко «Збереження рідкісних видів тварин ex-situ в Україні: пропонувані підкатегорії до Червоної книги України», І. Загороднюка «Зміни теріофауни України за останні три століття та їх кількісна оцінка», Л. Годлевської «Антропогенні фактори і чисельність рукокрилих. Випадок з *Nyctalus noctula*», Н. Брусенцової «Рік Борсука в Україні», Е. Різун «Динамічні тенденції стану популяцій мисливської теріофауни України», З. Селюніної «Плани управління популяціями ссавців у Чорноморському БЗ».

Блок доповідей робочої сесії «Мисливська фауна на заповідних територіях». Були розглянуті питання різноманіття мисливської та раритетної фауни РЛП «Міжрічинський» (А. Сагайдак), заходи з охорони мисливської теріофауни в НПП «Ужанський» (Н. Коваль) та стан популяцій ратичних у НПП «Дворічанський» (Є. Скоробогатов). Окрему увагу приділили реінтродукції зубра в національному парку Припятьський (І. Болотіна) та впливу антропогенних факторів на популяції хижих на заповідних територіях (Н. Брусенцова).

Блок доповідей робочої сесії «Актуальні дослідження теріофауни». На сесії були представлені цікаві доповіді щодо патологій черепа хижих ссавців (О. Саварін), мишоподібних гризунів Закарпатської області (З. Баркасі), травмування північних морських котиків і сивучів внаслідок забруднення океану (О. Савенко), вивчення гельмінтофауни хижих та сигнального поля вовків Національного парку «Біловезька Пуща» (М. Шквиря, Є. Яковлев), різноманіття теріофауни Кременецького горбогір'я (А. Красовська).

Сесія «Нові імена в теріології». Заслухано 4 доповіді, які були представлені студентами та аспірантами Львівського національного університету ім. І. Франка та Львівського національного лісотехнічного університету, Ужгородського національного університету, Національного університету біоресурсів і природокористування України. Визнано теми досліджень молодих науковців актуальними та перспективними.

Круглі столи та теренові заняття

Круглі столи. Проведено два круглі столи, на яких обговорювали проблеми утримання великих хижих у приватних володіння, загибель кажанів від дій людей та у антропогенних пастках, питання статусу чужорідних видів та управління їх популяціями.

Практично-польові заняття. У супроводі директора РЛП «Міжрічинський» учасники Теріошколи відвідали екостежку «Журавлина» та на Бондарівське болото. Під час польових виходів були проведені заняття з маршрутних обліків великих та середньорозмірних ссавців за слідами життєдіяльності (А. Сагайдак) та з методики обліку мишоподібних гризунів (З. Селюніна). За допомогою павутинних тенет та УЗ-детектора не далеко від садиби парку відбулися демонстраційні відлови та виміри кажанів (Л. Годлевська).

Підведення підсумків

На підсумковому засіданні учасниками Школи ухвалено пропозицію висловити подяку від Ради товариства директору РЛП «Міжрічинський», Андрію Сагайдаку, та Володимирі Тищенко за організацію і проведення Теріошколи на високому рівні з цікавою програмою. Учасниками прийнято рішення підтримати проект створення Національного природного парку «Дніпровсько-Деснянське Міжріччя» на базі РЛП «Міжрічинський».

Учасники Школи обговорили пропозиції до Резолюції і ухвалили її. Місцем проведення наступної Теріошколи рекомендовано національний природний парк «Подільські Товтри».

Резолюція XXI Теріологічної школи-семінару 2015

1. Щодо зібрання. Визнати роботу XXI Міжнародної теріологічної школи-семінару успішною і її програму виконаною.

2. Щодо законодавства. Визнати шкідливими нещодавно прийняті законодавчі акти щодо повної заборони проведення заходів з управління популяціями тварин та рослин на території ПЗФ та необхідним всебічне залучення відповідних фахівців до розробки законодавчих актів та нормативних документів у галузі мисливського господарства.

3. Щодо чужорідних видів. Рекомендувати Національній академії наук України та Міністерству екології та природних ресурсів затвердити таксономічний список ссавців України з урахуванням статусу чужорідності, взявши за основу роботи І. В. Загороднюка. Звернути увагу відповідних державних структур влади на значну кількість правопорушень щодо привнесення чужорідних видів у місцеву фауну всупереч діючому законодавству.

4. Про обліки чисельності ссавців. Звернути уваги на проблему невизнання українськими державними установами даних, отриманих із застосуванням апробованих методик, які прийняті та використовуються в світі (наприклад у галузі проведення обліків мисливських видів шляхом застосування методу обліку за слідами життєдіяльності). Рекомендувати Міністерству екології та природних ресурсів України спільно із Держлісагенством, із залученням профільних наукових установ, узгодити і офіційно затвердити перелік методів обліку диких тварин для окремих видів тварин або їх систематичних груп.

5. Щодо великих хижих в приватному володінні. Визнати актуальною проблему масового утримання великих хижаків фауни України в приватному володінні в умовах неволі і внести до існуючого Порядку утримання та розведення диких тварин в умовах неволі та напіввільних умовах конкретні визначені параметри утримання, що відповідають видоспецифічним потребам цих тварин.

6. Щодо антропогенного впливу. Визнати необхідним розробку критеріїв оцінювання антропогенного впливу на популяції рідкісних та мисливських видів (наприклад вплив лісового, сільського господарства та інфраструктури на чисельність та стан популяцій мисливських видів). Визнати неприйнятною та такою, що не відповідає чинному законодавству України, ситуацію винищення кажанів, які зимують у будівлях в населених пунктах України (зокрема вечірниць рудої); проблему потрапляння тварин у внутрішні приміщення будівель можна успішно вирішувати елементарним блокуванням шляхів потрапляння; з огляду на відомі ситуації (активної) протидії вирішенню проблем сусідства кажанів та людини у будівлях у межах правового поля, аж до знищення сховищ та вбивства тварин, необхідними є розробка та впровадження загальнодержавної програми, яка буде містити чіткі інструкції та перелік дій, зокрема для комунальних підприємств. Звернути увагу зоологів на проблему накопиченні пластикового сміття у водоймах Світового Океану.

8. Щодо років звірят. Визнати недостатньою участь Міністерства екології і природних ресурсів щодо популяризації років звірів. Вітати визнання 2015 року — Роком Сарни європейської (*Capreolus capreolus*).

11. Щодо наступних шкіл. Вітати запрошення НПП «Подільські Товтри» та Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка щодо проведення наступної XXII Теріологічної школи-семінару на базі НПП «Подільські Товтри» у вересні 2015 р.